

Niklas Adell

Om
Jesper Bengtsson:
Reformismens väg, om socialdemokratin och kyrkan
Tankesmedjan Tiden 2020

Jesper Bengtsson

har skrivit boken *Reformismens väg, om socialdemokratin och kyrkan* på uppdrag,¹ rimligen av det utgivande förlaget, alltså Tankesmedjan Tiden. Jesper Bengtsson är journalist och författare, född 1968, och har, säger Wikipedia, bland annat skrivit biografien *En kamp för frihet – Aung San Suu Kyi* och *Det måttfulla upproret*, en bok om socialdemokratin förnyelse på 1980- och 1990-talen.

Jesper Bengtsson har tidigare varit ledarskribent på *Aftonbladet*, chefredaktör för *Sekotidningen* och bokförläggare på bokförlaget *Atlas*. Han var chefredaktör för tidskriften *Pmvärlden* mellan 2010 och 2013 och chef på *Tankesmedjan Tiden* samt chefredaktör för tidningen *Tiden* mellan 2013 och 2018. 2020 återgick han till bokförlaget *Atlas* som förlagschef. Mellan 2008 och 2012 var han ordförande för den svenska sektionen av pressfrihetsorganisationen *Reportrar utan gränser* och är numera ordförande i yttrandefrihetsorganisationen *Svenska PEN*.

Tankesmedjan Tiden

drivs, enligt sin egen hemsida, gemensamt av Socialdemokraterna, ABF och LO.

På hemsidan presenterar den sig bara med "Idédebatt och analys som förnyar arbetarrörelsens frihets- och jämlikhetssträvan".

1. Socialdemokratin har varit framgångsrik

För (S) är Svenska kyrkan en statsinrättning som riksdag och regering kan ordna efter behag. Svenska kyrkan är inte en del av Kristi kyrka på jorden. Dess högsta auktoritet är folkmajoritetens vilja. Det avgörande för den är inte vad dess Herre vill.²

Det öppnar sig nämligen en avgrund, säger Jesper Bengtsson, mellan den socialdemokratiska synen på Svenska kyrkan och den syn som säger att Svenska kyrkan är en del av den världsvida kyrkan och bekänner Jesus Kristus som herre och högsta auktoritet också i kyrkan.

(S):s kyrkopolitiska program har nu genomförts framgångsrikt. De stora framgångarna är redan vunna, som det står, "nu handlar det om att försvara vunna segrar"³. Detta presenteras som ett enkelt faktum. "Konkret har det dels inneburit att lekfolkets ställning succesivt har stärkts, dels att partiet steg för steg har varit med och flyttat kyrkans värderingar i progressiv riktning"⁴. Jag har lärt mig, skriver Jesper Bengtsson om sitt arbete med boken, "hur politiska krafter under lång tid arbetat för att förändra en religiös institution"⁵.

Han beskriver på sid 167f hur det går till när partiet kastar av "kyrkans konservativa ballast", som det heter, och gör den "till en modern kyrka i takt med tidens värderingar". Det börjar med att en progressiv

¹ "jag fick frågan om att skriva den här boken." s 9

² s 92. "Gunnar Forkman i kyrkomötet 1957: 'Den svenska kyrkan är icke en statsinrättning, som riksdag och regering kan ordna efter behag. Den är en del av Kristi kyrka på jorden. Dess högsta auktoritet är inte folkmajoritetens vilja, 'tidens krav' eller annat sådant. Det avgörande för den är, vad dess Herre vill.'

Det öppnar sig en avgrund mellan denna kyrkosyn och den bild av kyrkans roll och funktion som präglat socialdemokratisk politik under 1900-talet och det tidiga 2000-talet".

³ s 193

⁴ s 183

⁵ s 11

(observera ordvalet) grupp lyfter upp förslag till reformer. Ofta är (S) med i den gruppen, men även liberaler, vänsterpartister och ofta centerpartister, liksom radikala (observera ordvalet) präster och biskopar. Mot dessa förslag står en konservativ grupp som föraktar (observera ordvalet) och motarbetar kyrkans anpassning till moderna (observera ordvalet) värderingar. I mötet mellan dessa väljer kyrkan inledningsvis ofta en vag kompromiss, med argumentet att inte splittra kyrkan. Det ska utredas, och sedan utredas igen. Officiella uttalanden balanserar på en hårfin gräns mellan nyskapande och meningslöshet. Sedan händer något, och kyrkan tar ett steg framåt. Den konservativa gruppen får backa, men finns kvar inom kyrkan som en ofta ganska högljudd opposition och definitivt som en maktfaktor (ta det inte som en komplimang).⁶

Detta ska läsas som en skildring av hur det går till. Notera att de så kallade reformerna är bestämda i utgångsläget. De går att fördröja, men de går inte att stoppa. Notera föraktet för utredningar och för försöken att hålla samman kyrkan. Notera att de andra partierna är med i spelet.

Det finns mycket att lära av detta, noterar Jesper Bengtsson och nämner som verktyg i reformarbetet "den reformistiska och uthålliga ansatsen. Det sansade tonfallet. Viljan, och modet, att ta saker i rätt ordning, och att sedan mellan de många stegen påverka opinion och samhälle för att göra nästa steg möjligt".

Detta är (S):s historiebeteckning. Somliga av oss skulle beskriva deras agerande på annat sätt.

I skeendet har Svenska kyrkans grundläggande dokument lika lite plats som kyrkans herre. Bibeln har ingen egen auktoritet, "det handlar alltid om hur vi tolkar Bibeln".⁷ Som typexempel på vad han kallar "bokstavstrogen" läsning av Bibeln anförs att utifrån en sådan är blodmat förbjuden som föda.⁸ Det exempel används som argument för att Bibeln inte har egen auktoritet i någon fråga.

Lika lite intresse som (S) har för Bibeln som auktoritet har man intresse för portalparagrafen i den av kyrkomötet antagna Kyrkoordningen, som ju rimligen borde vara förpliktande också för (S):s ledamöter i Svenska kyrkans beslutande organ.

2. Svenska kyrkan är ju deras kyrka

De flesta av vår tids - och än mer 1900-talets - svenska politiker torde vara döpta och konfirmerade och ha egna erfarenheter av till exempel skolavslutningar i kyrkan, kyrkliga begravningstjänster, musikgudstjänster och annat. Jesper Bengtsson berättar att man i hans lågstadielklass bad daglig morgonandakt och bordsbön,⁹ för att ta ett ytterligare exempel. Svenska kyrkan är alltså deras kyrka. Att de vill bestämma över den är för dem, gissar jag, inte att ge sig in i något främmande eller osvenskt.¹⁰ Kanske är känslan att Svenska kyrkan, på riktigt, är deras kyrka ett skäl till att de till synes så självklart styr och ställer med Svenska kyrkan - och inte med till exempel den romerska kyrkan.

3. "Svartrockarna"

Jesper Bengtsson berättar, med sin farfar som typexempel, att prästerna förr, alltså de "konservativa", representerade överheten. De gjorde allt(!) för att kontrollera och djävlas med "de där nere"; prästerna var högermän och mörkerkrafter.¹¹ Jesper Bengtsson skriver vidare: "För bara några decennier sedan (*alltså när vi unga pensionärer var medelålders, NA anm*) betraktades Svenska kyrkan som en i huvudsak konservativ institution. Många präster motarbetade en omvandling och modernisering av det svenska samhället och misstrodde socialdemokratien och arbetarrörelsen."¹² Det är bilden som boken ger av dem som han genomgående kallar "konservativa" präster. Man kan finna bilden historiskt lögnaktig, men så presenteras de/vi. Ett antal citat

⁶ På sid 181 ger Jesper Bengtsson en "talande bild" för skeendet. (S):s gruppleddare Olle Burell berättar om beslutet 2009 i homosexfrågan, en av de stora konkreta frågorna i (S):s framgångsrika historia: "När Olle Burell berättar om omröstningen 2009 ler han stort och ögonen blänker till av energi. - De som står upp med nävarna i vädret och ropar 'äntligen' när vi väl har fatta beslutet, det är våra sosse- och centerkvinnor i folkdräkt. Det tycker jag är en talande bild." Det kan man ju hålla med om.

⁷ s 159

⁸ Det nämns två gånger i boken, s 101 och 160

⁹ Konfirmerad är Jesper Bengtsson också, s 10

¹⁰ Jämför Göran Persson: "Svenska kyrkan var en av få nationella symboler i vårt land som erbjöd en daglig närvaro och hade en vardaglig innebörd", s 156

¹¹ s 10

¹² s 20

stryker under intrycket, "de frossande, svarta hycklarna, prästerna, dessa bärare och utbredare av den andliga pest, som i århundraden har hindrat mänsklighetens framsteg."¹³

Det finns i boken, och alltså i det socialdemokratiska tänket, andra präster, inte minst ett antal, som ofta gett argument till och stöttat partiets kyrkopolitik. Jesper Bengtsson kallar dem genomgående "progressiva". De engagerar sig till exempel *mot* vapenexport och *för* bistånd och minskade globala klyftor, i linje med (S):s kyrkopolitiska program.¹⁴

Jag anar att talet om dessa "konservativa" egentligen inte handlar om präster, utan om det kyrkfolk, lekfolk som präster, som på det kristerliga viset ser Svenska kyrkan som en del av Kristi kyrka på jorden, inte som en statsinrättning, och bekänner Kristus, inte folkmajoriteten, som högsta auktoritet.¹⁵ "Svartrockarna" är de, lekfolk såväl som präster, som finns på andra sidan avgrunden. Gunnar Strängs ord om varför han inte ville avskaffa statskyrkan, "aldrig att jag ger svartrockarna den makten!" ska, tror jag, förstås så. Det är bara typiskt att Jesper Bengtsson felaktigt påstår att Svenska kyrkans fria synod bestod av 1 500 präster (och några biskopar). Några präster och biskopar fanns där förvisso. Men "svartrockar" i (S):s mening var vi alla.

¹⁶

Sidospår: Man kan undra om (S) vill ha präster i Svenska kyrkan. Jesper Bengtsson citerar Arthur Engberg:¹⁷ "Låt oss till att börja med avskaffa biskoparna och införa en kyrklig överstyrelse med en generaldirektör för kungliga salighetsverket." Prästvalen må avskaffas. I stället bör prästerna utses som vilka statliga tjänstemän som helst.¹⁸ Och så har det ju blivit. Det finns inga präster längre, bara prästvigda tjänstemän med uppdrag att utföra riter som uttryck för drömmar, tankar, tro och idéer,¹⁹ en slags mager. Att Jesper Bengtsson ett par gånger lyfter fram Svenska kyrkans ansvar att vara en god arbetsgivare ligger i linje med denna syn på präster – och andra kyrkoarbetare – som vanliga arbetstagare/tjänstemän och på Svenska kyrkan som ett företag eller en samhällsinrättning. En kristen kyrka skulle säga det annorlunda.²⁰

4. Socialdemokraternas tro, lära och bekännelse

Den lära, tro och bekännelse som (S) infört i de beslutande organen i Svenska kyrkan och som därmed återfinns i till exempel den nu gällande kyrkohandoken, presenterar Jesper Bengtsson inledningsvis och sammanfattningsvis med att Svenska kyrkan är "en öppen och demokratisk folkkyrka, som i teori och praktik visar vad det innebär att värna alla människors lika värde".²¹

I det socialdemokratiska av partistyrelsen(!) den 2 november 2020 antagna kyrkopolitiska programmet står: "Socialdemokratin vill forma ett samhälle grundat på demokratins ideal och alla människors lika värde och lika rätt. Fria och jämlika människor i ett solidariskt samhälle är den demokratiska socialismens mål. Det är grundläggande värderingar som vi socialdemokrater bär med oss på alla de områden vi verkar inom.

¹³ August Palm, s 32. "Feta och förättna präster lever stort på statens och vår bekostnad", s 22 På översta våningen i kapitalismens samhällspyramid står prästerna med texten "Vi lurar dig.", s 29. Se vidare s 30f.

¹⁴ s 21

¹⁵ Ett exempel finns på s 67, där "kyrka" och "prästerskap" är samma sak: "Det är bättre med en upplyst stat som härskar över en upplyst kyrka än att ha ett okontrollerat prästerskap utan någon som helst kyrklig kontroll".

¹⁶ s 146. Dåligt påläst – eller kanske offer för politisk propaganda – är Jesper Bengtsson också i den meningen att han beskriver Svenska kyrkans fria synod som en organisation som "motsatte sig präster av kvinnligt kön" – och inte som det alternativ, och därmed politiskt farlig, mot kyrkomötesreformen 1982 som synoden var.

¹⁷ Sagt i en riksdagsdebatt 1930

¹⁸ s 56

¹⁹ Ur (S):s kyrkopolitiska program, se nästa kapitel.

²⁰ Jesper Eneroth: "Kyrkan är generellt sett inte en så bra arbetsgivare som vi skulle vilja. Det finns en kultur som påminner om den i många andra folkrörelser och stora organisationer. Det finns en förväntan från församlingarna att det anställda ska arbeta mycket ideellt. Gränslandet mellan jobb och fritid är ofta ganska svävande." (S) vill säkra att "kyrkan kan erbjuda goda arbetsmiljöer för sina anställda och ett bra samarbetsklimat mellan förtroendevalda och personal.", s 15 Tanken upprepas på s 132.

En kristen kyrka räknar med lekfolk och präster. Ett företag räknar med styrelse ("förtroendevalda"), anställda/personal och "frivilliga medarbetare".

²¹ s 13

Socialdemokratins engagemang i Svenska kyrkan bottnar i den djupa insikten om kraften som skapas när människor tillsammans med andra får ge uttryck för sina drömmar, tankar, tro och idéer om något större än sig själva.”

Det är sammanfattningen av (S):s tro, lära och bekännelse. Den konkretiseras i till exempel kamp för vidgade och fördjupade rättigheter för alla grupper,²² för närvarande till exempel hbtq-personer.²³

Jag kan inte se att boken säger något annat eller att de exempel den ger återspeglar något annat.

Vi kan tycka att detta är en ytlig och oklar ideologisk grundval, ostadig för en kyrka att stå på i denna värld, där regn och stormar störtar sig över mänskligheten.²⁴ Men min poäng är att i de beslutande organ i Svenska kyrkan där (S) har det avgörande inflytandet, alltså i stort sett överallt, är det detta som numera är den ideologiska, eller om ni så vill, teologiska grunden. De har fått igenom sin lära. På den punkten talar, menar jag, Jesper Bengtsson sanning, om han än gör det storvulet och självgott. En gång ska alla tungor bekänna att Jesus är herre, står det i Filipperbrevet. Det tror inte det svenska socialdemokratiska partiet, numera alltså inte heller Svenska kyrkans beslutande organ..

Sidospår: Med en så otydlig grund – finns det ens en bestående sanning? – är det svårt att veta vilka konkreta åtgärder (S) vill verka för om några år. Kommer kanske (S), för att ta ett par exempel, nästa decennium att kämpa för det ofödda barnets rätt till liv eller kommer man att införa rätten för polyamorösa att ingå äktenskap? (S) har ju ändrat sig förut.²⁵

5. Beslutsapparaten

Jesper Bengtsson driver enträget tanken att kyrkans *alla* medlemmar ska bestämma i Svenska kyrkans alla frågor, alltså också om läran, bekännelsen, liturgin och kyrkans ämbete.²⁶

Medlem i kyrkan blir man ju som bekant genom dopet. Medlem förblir man när man lever i sitt dop, alltså tror, ber och firar gudstjänst; de som gör det är kyrkans medlemmar. Fast inte för (S). Medlem för dem är den som betalar kyrkoavgift, om han så är ateist eller aldrig firar gudstjänst. Man *köper* sig det medlemskap som betyder rätten att bestämma om Svenska kyrkans tro, lära och bekännelse.

Det är lika fromsint som när man på medeltiden kunde köpa sig förkortad tid i skärselden för pengar

Nu är det förstås praktiskt ogörligt att alla medlemmars röst skulle efterhöras i varje fråga. Alltså utser medlemmarna (i (S) mening) representanter. Det sker i kyrkovalet. Representanterna är nominerade av de olika nomineringsgrupperna²⁷, varav (S) och (C) som bekant är de största. Att ”alla medlemmar” i Svenska kyrkan ska ha lika stort inflytande, inte bara ”de aktivt troende”, än mindre prästerna och biskoparna, betyder alltså i praktiken att inflytandet hamnar hos de politiska partierna, där för övrigt bara en bråkdel av Svenska kyrkans betalande kyrkotillhöriga är medlemmar. Att det dessutom i slutänden handlar om att enskilda makthavare får som de vill, illustrerar Jesper Bengtsson med hur dåvarande (S)-ledaren Håkan Juholt vid kyrkovalet 2013 övertygade 647 socialdemokrater i Oskarshamn att kryssa in Jesper Eneroth som

²² s 20

²³ s 15

²⁴ Matt 7:26-27

²⁵ Hela (S) var 1922 med och stöttade det rasbiologiska institutet. Tio år senare, 1934, skrev makarna Myrdal om befolkningskrisen och framförde då förslag om sterilisering, för att få bort det icke livskraftiga i människomaterialet. Ett kriterium för sterilisering skulle också komma att bli asociala levnadsmönster och på så sätt löstes tattarfrågan vilket de flesta tyckte var bra. Rolf Petersson i seminarium den 16 februari 2021.

²⁶ Jesper Eneroth om att den öppna och demokratiska folkkyrkan främst(!) kännetecknas av ett folkligt inflytande: ”För oss betyder det att man delar ansvaret för kyrkan. Det är inte bara lekfolket eller bara prästerna som ska bestämma kyrkans inriktning (*obs! NA ann*). Det är medlemmarna. Det spelar ingen roll om du är teologie doktor eller en 24-årig student som bor i Göteborg, som jag själv. Du ska ha samma inflytande. En sådan ordning finns det dessutom ett starkt teologiskt stöd i idén om det allmänna prästadömet.”, s 18.

Jesper Eneroth har sakligt fel i det han säger om vad det ”allmänna prästadömet” handlar om. Antingen är han dåligt påläst eller också ljuger han medvetet.

²⁷ Jesper Eneroth beskriver processen på s 17.

ledamot i kyrkomötet.²⁸ Så fungerar "demokratien" i Svenska kyrkan idag. Jesper Bengtsson berättar alltihop utan att verka medveten om hur agerandet skär sig mot talet om alla medlemmars lika inflytande.²⁹

När (S) driver Svenska kyrkan som en "demokratisk folkkyrka" är det alltså detta man syftar på.

Parentetiskt är Jesper Bengtsson lite skärrad över att denna av (S) framgångsrikt genomförda beslutsmodell betyder att när (SD) blir i majoritet ska de bestämma. Det vill (S) ju egentligen inte. Men så måste det förstås bli.

Den dubbla ansvarslinjen, där "ämbetslinjen" betyder att biskopar och präster har ett eget, i vinningen givet, ansvar inför Gud att lära, fira gudstjänst och bygga församling enligt den tro och de ordningar som en gång för alla är oss givna, finns inte i (S):s demokratiska folkkyrka. All makt ligger i den representativa demokratin.

De kyrkopolitiska makthavarna kan därför gå emot mot biskoparna när biskoparna går emot partiernas intressen, berättar boken.³⁰

Också här föreligger en avgrund mellan hur en kristen kyrka fungerar och hur (S) och (C) har ordnat det i Svenska kyrkan.

Sidospår: Om kyrkoavgiften – med rätta – inte ska ge inflytande i de kyrkliga beslutsorganen måste man hitta andra former för lekmannainflytandet. Det finns flera modeller; vår egen kyrkas är väl den gamla "kyrkstämman". Helt lätt är det inte. Jesper Bengtsson citerar en fundering av Bo Giertz i det ärendet, "det borde finnas ett antal kvalifikationer för de lekmän som ställde upp till kyrkomötet." Det är typiskt och belysande att Jesper Bengtsson avvisar den funderingen som en "genuint odemokratisk tanke".³¹

6. Varför gör de så här?

Första delen av boken skildrar hur den socialdemokratiska rörelsens huvudfåra började med en ideologiskt motiverad strävan att skilja kyrkan från staten till att av pragmatiska skäl i stället ta kontrollen över den. Den begynnande förändringen beskrivs på följande sätt: "Statskyrkan som ett instrument för socialdemokratisk politik började vagt framstå som ett strategiskt alternativ", det fanns "en allt bredare uppfattning att folket, efter demokratins genomförande, skulle kunna bli ett subjekt i kyrkan, inte bara mottagare av prästernas förkunnelse."³² Den ideologiskt motiverade skilsmässan mellan kyrka och stat – av August Palm motiverad med "att religionen ska vara det den är, nämligen en hjärtesak. Vi vill inte att staten skall blanda sig däri"³³, av andra med att religionen är "en konspiration mot folket"³⁴ och ett maktmedel för överklassen³⁵, av ytterligare andra att religionen stred mot rationalitet, vetenskap och kunskap³⁶ – blev i stället ett intresse att ha makten och kontrollen över kyrkan. "Eftersom kyrkan de facto var en maktfaktor i det svenska samhället, och dessutom en maktfaktor som styrdes av reaktionära, konservativa krafter, vore det oklokt att släppa den kontroll som staten (och därmed i allt högre grad även socialdemokratien) trots allt hade över den."³⁷

Partiet valde mellan makten och sin själ – och valde makten.

Det finns de inom (S) som vill låta Svenska kyrkan sköta sig själv, utan statlig kontroll och politiskt maktinflytande. Några nämns i boken, Nancy Eriksson på 1980-talet,³⁸ Ingvar Carlsson 2014³⁹ och nuvarande chefen för Tankesmedjan Tiden Daniel Färm.⁴⁰

²⁸ s 14

²⁹ Lika okomplicerat berättar Jesper Bengtsson att (S) betraktar kyrkovalen som "ett sätt att få partiorganisationen på fötter.", s 161. Ytterligare en "avgrund" mot hur andra av oss betraktar kyrkovalen?

³⁰ Jesper Bengtsson ger ett exempel på s 179.

³¹ s 81

³² s 55

³³ s 26

³⁴ s 26

³⁵ s 27

³⁶ s 24

³⁷ s 43f – och då är historien kring 1910

³⁸ s 86

³⁹ s 149

⁴⁰ s 199

Det finns förstås också de som bejaktar de konkreta reformer som (S) genomdrivit men samtidigt vill att Svenska kyrkan ska stå fri från stat och politik. Till dem är bokens budskap att (S) inte så mycket drivs av omsorg om enskildas frågors bästa lösning utan mer om **makten över** Svenska kyrkan.

Broderskapsrörelsen beskriver det så: "Kyrkan är icke längre en institution, i vilken arbetarrörelsen behöver se en fiende till sina strävanden. I samma mån dess organ fyllts av representanter för socialdemokratien, har kyrkan tvärtom visa sig äga förmåga att höja sig till en social rättfärdighetssyn, som varit till nytta vid den socialistiska tankens utformning i samhällslivet."⁴¹

Svenska kyrkan ska "aktivt bidra till det goda samhället"⁴² och vara en "viktig samhällsaktör" som det kan heta i Svenska kyrkans handlingsplaner och strategidokument.

De tre konkreta frågor där (S) framför allt drivit maktfrågan är enligt boken ämbetsfrågan, kyrkomötesreformen och homosexfrågan.⁴³

7. Gudstjänsten

Jesper Bengtsson skriver:⁴⁴ "Partiets syn på gudstjänsten speglar grundhållningen om en öppen och demokratisk folkkyrka (NA: läs: (S):s kyrka). Gudstjänsten ska utformas på ett sådant sätt att den ger uttryck för kyrkans öppenhet och demokratiska struktur. Lekmännen (NA: läs: de politiskt sammansatta beslutande organen) måste få ett ökat inflytande även på detta område. Gudstjänsten ska uppfattas som hela församlingens (NA: alla människor? de kyrkotillhöriga? i alla fall inte den gudstjänstfirande församlingen) gudstjänst och spegla hela församlingens inställning till evangeliet (NA: alltså inte evangeliets eller Guds handlande med människor) och kyrkans roll i samhället (NA: kyrkan som samhällsaktör), inte bara vara 'prästens (NA: läs: den gudstjänstfirande församlingens) gudstjänst'. Gudstjänstens uppgift är att ge utrymme för människors andliga behov⁴⁵ på olika sätt."⁴⁶

Här öppnar sig en avgrund mellan denna syn på gudstjänsten och den syn som präglat den kristna kyrkan under 2 000 år.

Kyrkohandboken 1986 blev inte bra. "Det fanns för mycket kvar från gamla tiders språk och perspektiv", alltså från andra sidan avgrunden. "Förändringen mot ett mer inkluderande sätt att närma sig människor borde varit mer omfattande".⁴⁷ Konkret handlade det framför allt om att hitta ett mer inkluderande språk för att passa både kvinnor och män. Gud ska inte ges en uteslutande manlig form.⁴⁸

Gudstjänsten har med den nya handboken getts en socialdemokratisk prägel. "Allena Gud är värt vårt tack och lov" i inledningen till nattvardsbönen i handboken 2017 i stället för "Allena han är värd vårt tack och lov" har blivit ett liturgiskt uttryck för vem som bestämmer också om liturgin i Svenska kyrkan.⁴⁹

8. Några randanmärkingar

- På sid 21 noterar Jesper Bengtsson att det hade "varit ett historiskt unikum" om (S) i regeringsställning inte bidragit till kyrkans utveckling. Den politiska makten har alltså, liksom självklart, ett intresse att "bidra till kyrkans utveckling", vilket är en skönskrivning för att ha makten över kyrkan (eller motsvarande religiösa institutioner i andra länder). Samma sak sägs på s 67; värsta scenariot är en kyrka utan statlig kontroll.
- På sid 32 i den historiska skildringen från senare delen av 1800-talet skriver Jesper Bengtsson: "Arbetarrörelsen och frikyrkorna enades ofta i kravet på statskyrkans avskaffande. Båda var kritiska mot Svenska kyrkans hierarkiska struktur, det konservativa prästerskapet och sammanblandningen med statsmakten".

⁴¹ s 67

⁴² Första punkt i Linköpings Domkyrkopastorats övergripande mål för 2021

⁴³ s 12. Boken ägnar två kapitel på sammanlagt 20 sidor åt ämbetsfrågan och ett kapitel på 15 sidor åt homosexfrågan, förutom ett antal hänvisningar till de frågorna i andra kapitel. Cirka 20 % av boken tillägnas alltså dessa båda frågor.

⁴⁴ Jesper Bengtsson hänvisar i detta ärende till Lennart Ahlbäcks doktorsavhandling, *Socialdemokratisk kyrkosyn. En studie i Socialdemokraternas kyrkopolitiska riktlinjer 1979–1996*, Arcus 2003.

⁴⁵ I (S):s kyrkopolitiska program: "drömmar, tankar, tro och idéer om något större än sig själva"

⁴⁶ s 136

⁴⁷ s 138

⁴⁸ s 196

⁴⁹ I förbigående nämner Jesper Bengtsson att det finns likheter mellan dramaturgin i "ett traditionellt möte inom arbetarrörelsen" och i ett traditionellt frikyrkomöte, s 33

Idag enas i stället andra grupper i kravet på statskyrkans inte bara nominella utan också faktiska avskaffande, i kritiken mot Svenska kyrkans hierarkiska struktur med storpastorat och mäktiga kyrkoherdar, mot det mot vår tids makthavare underdåniga prästerskapet och mot sammanblandningen med statsmakten.

Ser de inte parallellen? Har makten förblindat dem?⁵⁰

- På sid 185 citerar Jesper Bengtsson ärkebiskopen KG Hammar: "Kyrkan är inte till för att människor ska hamna i himlen." Jesper Bengtsson noterar att en viktig del av hela Svenska kyrkans utveckling är att fokus är flyttat från att göra människor lyckliga i himlen till att göra dem lyckliga i den här världen.⁵¹
- På sid 184 noterar Jesper Bengtsson att Svenska kyrkan med beslutet 2009 om enkönade vigslar visat att "Svenska kyrkan ligger i framkant. Också internationellt", vilket är ett uttryck för (S):s nationalistiska självgodhet gentemot den världsvida kyrkan.

9. Bara på ytan?

Jag/Vi tänker att ämbetsfrågan handlar om det kyrkliga ämbetets karaktär och plats i den kristna kyrkan, om hur den kristna församlingen är funtad och fungerar och en del annat, inte bara om jämställdhet mellan könen.

Jag/Vi tänker att homosexfrågan handlar om sexualitetens väsen och form, om dess roll i det mänskliga livet och dess plats i relationen mellan människor, inte bara om inställningen till homosexuella eller om homosexuellas rättigheter.

Jag/Vi tänker att abortfrågan handlar om när livet börjar, om vad det är att vara gravid, att frågan hör ihop med synen på sexualitet och på alla människors värdighet, inte bara om kvinnans rätt att bestämma över sin kropp.

Varför behandlas sakfrågorna så ytligt?

10. Slutkommentarer

- a. Boken är segrarnas historia – och sådan som sådana brukar vara.
- b. Boken är inte en utredning, utan ett underlag för valarbetet inför kyrkovalet.⁵²
- c. I boken finns ingen lovsång till Gud Fader, ingen tillit till Frälsaren, ingen förtjusning över Anden och hans verk, ingen kärlek till Guds folk, inte ens ett nyfiket intresse efter Gud. Gud är underordnad partiets intressen och tagen i bruk för dess strävanden.
- d. Tro inte att de tänker sluta.

11. Sodom och Gomorra

Jesper Bengtsson nämner Sodom och Gomorra vid två tillfällen i kapitlet om homosexfrågan, "Från 'disktrasegemenskap' till äktenskap",⁵³ och vid ett tillfälle i Olle Burells berättelse om när (S) och (C) styrde valet av evangeliebokens bibeltexter.⁵⁴ Jesper Bengtsson citerar KG Hammar som noterar att Bibelns berättelser om Sodom och Gomorra säger att homosexualitet är fel.

(S):s "lösning" på förhållandena i Sodom och Gomorra är att välsigna homosexuellt samliv och införa könsneutrala äktenskap.⁵⁵

Den kristna kyrkans "lösning" är en annan. Kyrkans anfader Abraham blev av Gud uppmärksammas på läget. "Klagotopet från Sodom och Gomorra är starkt, och deras synd är mycket svår", sade han. Abrahams reaktion blev att be Gud att skona Sodom och Gomorra för de rättfärdigas skull – men skona inte bara de rättfärdiga utan hela staden. Det verkar som om Gud ville att Abraham skulle be så. Han lovade Abraham

⁵⁰ "Makt korrumpierar, och absolut makt korrumpierar absolut." Lord John Acton

⁵¹ s 191

⁵² Jesper Bengtssons egen beskrivning: "Detta är en journalistisk berättelse utan anspråk på akademiskt perspektiv" med särskild inriktning "på de debatter som haft en mer avgörande betydelse för kyrkans praktik och värderingar. Som kyrkans organisationsförändringar, ämbetsfrågan eller inställning till homosexuella.", s 11f

⁵³ s 170 och 175

⁵⁴ s 163

⁵⁵ Och därtill att utesluta texter om Sodom och Gomorra från evangelieboken.

att om det fanns tio rättfärdiga i staden skulle han inte förgöra staden, för de tio:s skull. Tio är minimiantalet för det gamla Gudsfolket för att kunna fira gudstjänst. Om det fanns en gudstjänstfirande församling på plats skulle alltså Sodom och Gomorra inte drabbas av Guds vrede.⁵⁶

Det är kyrkans⁵⁷ "lösning" på problemet. Det är en annan lösning än den (S) infört i Svenska kyrkan. Det är en avgrund mellan dem.

Linköping den 17 mars 2021



Prästen Niklas Adell
Ekholmsvägen 407
589 29 Linköping
niklas@adell.re
0707-12 44 93

⁵⁶ 1 Mos 18:20-33

⁵⁷ Den kristna kyrkan är ju ättlingar till Abraham, "Men om ni tillhör Kristus är ni också avkomlingar till Abraham och arvtagare enligt löftet." Gal 3:29

Appendix 1: Jesus Kristus i boken

Den tidiga socialdemokratin använde religionens budskap och kyrkans formspråk för sina egna syften. I den tyska debatten på 1870-talet hölls Jesus fram som en historisk förbild för hans sociala kamp. Han hade befriat slaverna, predikat de fattigas rätt och levt bland samhällets utslagna. --- I skriften "Prester och jurister" skriver August Palm om Jesus och gör honom till revolutionär socialist "--- Jesus lärde folket, att det var presterna och juristerna (eller som de då kallades fariséerna och de skriftlärd) som höllo folket under oket; han dundrade löst på kapitalisterna och de rika.", s 31f

"Jesus var sosse", *kyrkovalet 2013*, s 32

Anders Sturesson, kristdemokraternas kommunalråd i Jönköping, menade att det var både löjväckande och osmakligt att använda Jesus i partipolitiska sammanhang. Men faktum är alltså att Jesus använts på just det viset ända sedan socialdemokratins barndom, s 32
Observera informationen: Så har Jesus använts av (S) i alla tider.

Kata Dahlström blev troende. Men likt många andra inom rörelsen menade hon att Svenska kyrkan inte längre representerade en äkta kristendom. De hade lämnat de ideal Jesus talat om i Bergspredikan. s 33

"Det var ej samfundstanken som ovanifrån kunde skapa ett kristet samhälle. Det var fria personligheter som gripna av Kristus tillsammans skulle bygga samfundet underifrån" skriver Urban Claesson i en avhandling om Harald Hallén, s 53

Arthur Engberg - av alla - fick med "När stormens lurar skalla" i 1937 års psalmbok, nr 534. Jesper Bengtsson citerar vers 3, där det bland annat står: "Upp, Kristi stridsmän, vaken! Guds kyrka, redo stå! Nu Mikael mot draken till väldig strid skall stå".
Jesper Bengtsson: Kanske såg Arthur Engberg likheterna mellan den psalmen och många av de kampsånger han sjungit på möten i socialdemokratins ungdomsorganisationer. s 61

"Jesu kärlekslära skulle väl i vår tid vara demokratin genomförd. Prästerna har förvrängt samt skapat ceremonier, som äro sagolika" *Jesper Bengtsson: sammanfattar den tidens skepsis mot den gamla kyrkan. s 62*

I "Avgrunds-citatet" på sid 92: Den svenska kyrkan är en del av Kristi kyrka på jorden. Dess högsta auktoritet är inte folkmajoritetens vilja, 'tidens krav' eller något annat. Det avgörande för den är, vad dess Herre vill."

Ingemar Simonsson i ett inlägg som kan symbolisera den socialdemokratiska nomineringsgruppens generella inställning till kyrkan och dess relation till debatten i det omgivande samhället, en inställning som sedan dess kommit att präglade en allt större del av Svenska kyrkan. "Här talas om praxis. Hur var det med Jesus själv? Han tog sig an hela människans situation och han protesterade också mot politiskt förtryck. --- Han sade - och han menade då sin tids makthavare: Hälsa den räven! Den hälsningen var en politisk handling och att arbeta i Jesu efterföljd är att våga protestera mot förtrycket varhelst det än finns och inte vara enögd." s 188. Gäller det också vår tids makthavare, (S)?

Appendix 2: Evangelium i boken

Jesper Eneroth: Vi har ett ansvar att, i enlighet med att det evangeliet förkunnar om alla människors lika värde bekämpa de krafterna (de som Sverigedemokraterna står för), s 20

Det utskott som 1958 behandlade en motion av Arndt Johansson betonade att tolkningen av evangeliet aldrig får bli en fråga om majoritetsbeslut. Där gick gränsen för hur demokratisk kyrkan bör vara. Kyrkans främsta uppgift var att föra ut evangeliet till folket. Johansson höll med om utgångspunkten. Tros- och bekännelsefrågor bör inte beslutas genom majoritetsbeslut utan vara helt och hållet upp till den enskilde. Men här handlade det inte om den enskildes tro utan om kyrkans tros- och bekännelsefrågor. Det vill säga en kollektiv gemenskap, där människor söker gemensamma bilder av vad tro är gör något. Och vem ska bestämma där? Om man säger att alla i en församling ska vara lika mycket värda är det väl rimligt om man också säger att den sortens frågor ska kunna avgöras av de som ingår i församlingen?, s 91f

Inför beslutet i *ämbetsfrågan* skrev ett stort antal kvinnoorganisationer till stöd för förslaget och hänvisade bland annat till "den evangeliska tanken om allas lika värde utan hänsyn till klass, nation och ras.", s 99

Bo Giertz: "När vi i dag eller i morgon kommer att votera, kommer vi att rösta om något som berör Guds vilja med sitt evangelium, någonting som alltså rör det viktigaste som kyrkan har fått att förvalta.", s 104

Gustaf Adolf Danell: "För bevarandet av den yttre kyrkans enhet, till värn mot djup och svår inre söndring och först och främst bevarandet av det heliga, rena och oförfalskade evangeliet vill jag med hela mitt hjärta ansluta mig till den reservation som undertecknats av biskop Giertz med flera.", s 106f

Torgny Larsson: Tänk, hemma i vårt stift, Göteborgs stift, har jag lärt känna att präster hämtar sin självkänsla och identitet från ett annat håll. Utifrån övertygelsen att vara kallade att förmedla evangelium. Jag trodde man gjorde så också i andra stift, s 142

Torgny Larsson: Svenska kyrkans ställningstagande bestäms av hur hon ser på sin egen identitet och av hennes självförståelse. Hennes karaktär av öppen folkkyrka och nådesamfund har en centralt kristen motivering. Uppdraget är att räcka evangelium i ord och handling till hela folket. Kyrkan har rum för alla, för den sökande och tvivlande likaväl som för den trosvisse, för den som har hunnit kortare likaväl för den som har hunnit längre på trons väg, s 156

Carl-Henrik Grenholm menade att Luther aldrig förordade att evangelierna skulle användas som etiskt rätt-snöre för alla tider, att han tvärtom var noga med att skilja på "lag och evangelium", s 176

En inspirationskälla för Broderskapsrörelsen var den så kallade Gudsrikesrörelsen som, med rötter i USA, förordade en social gospel, s 187

Bertil Werkström i Sydafrikafrågan: Om en medkristen i Sydafrika inte förstår hur orimligt, hur utmanande mot evangeliet, detta förhållande är, måste vi i alla fall göra allt som är möjligt för att försöka övertyga honom eller henne om detta, s 189

Innehåll

Jesper Bengtsson	1
Tankesmedjan Tiden	1
1. Socialdemokratin har varit framgångsrik	1
2. Svenska kyrkan är ju deras kyrka.....	2
3. "Svartrockarna"	2
4. Socialdemokraternas tro, lära och bekännelse	3
5. Beslutsapparaten.....	4
6. Varför gör de så här?	5
7. Gudstjänsten	6
8. Några randanmärkningar	6
9. Bara på ytan?	7
10. Slutkommentarer	7
11. Sodom och Gomorra.....	7
Appendix 1: Jesus Kristus i boken.....	9
Appendix 2: Evangelium i boken	10